

Güzel Ahlâk

Sulhi Ceylan

Diğerkâm Değilsen Bencilsin!

Yermük Muharebesi'nin şiddeti durulunca Hz. Huzeyfe -radiyallahu anh- yaralıları arasında amcasının oğlunu aramaya başlar fakat onu kan gölü içinde yatar vaziyette bulur. Hz. Huzeyfe kırbasının ağzını açar suyu kendisine doğru uzatırken biraz ötedeki yaralıların arasından Hz. İkrime'nin "Su! Ne olur bir tek damla olsun su!" diye inlediğini duyar. Hz. Hâris, kendisinden vazgeçerek kaş ve göz işaretleriyle suyu hemen İkrime'ye götürmesini ister. Hz. Huzeyfe şehitlerin aralarından koşa koşa Hz. İkrime'ye yetişir ve kırbasını ona uzatır. İkrime, tam elini kırabaya uzatırken Hz. İyâs'ın iniltisini duyar: "Ne olur bir damla su verin!" Bu feryâdı duyan Hz. İkrime, elini hemen geri çekerek suyu Hz. İyâs'a götürmesini işaret eder. Hz. İyâs'a yetiştiği zaman kendisinin son sözlerini işitir: "İlâhî! iman davası uğruna canımızı feda etmekten asla çekinmedik. Artık bizden şehadet rütbesini esirgeme. Hatalarımızı affeyle!" Hz. İyâs, Hz. Huzeyfe'nin getirdiği suyu görür fakat sudan içemez ve şehit olur. Hz. Huzeyfe derhal geri döner, koşa koşa Hz. İkrime'nin yanına gider; kırbağı uzatırken Hz. İkrime'nin de şehit olduğunu görür. Bunun üzerine koşarak Hz. Hâris'in yanına gider fakat onun da şehit olduğunu görür ve kırba, dolu olarak üç şehidin ortasında kalır.

Başkası anlamına gelen "diğer" ve istek anlamına gelen "kâm" kelimelerinin birleşiminden meydana gelen "diğerkâm", kişinin kendi yararını düşünmeden başkalarına yararlı olmaya çalışması anlamına gelir.

Diğerkâmlık nedir?

İnsan yaratılışı gereği iyilik yapmaya meyyaldır. Başkalarının acı çekmesi sebebiyle üzülür ve düşmüşün elinden tutup kaldırmak ister. İyilik yapmak insana huzur verir. İnsan, başkasının dertlerine derman olmak adına gerekirse kendi derdini bile unuttur. Kaldı ki Peygamber Efendimiz -sallallahu aleyhi vesellem- de "Komşusu açken, kendi tok yatan bizden değildir" buyurarak kendimizden sorumlu olduğumuz gibi gücümüz nispetince etrafımızdaki diğer insanlardan da sorumlu olduğumuzu bildirmiştir.

Başkası anlamına gelen "diğer" ve istek anlamına gelen "kâm" kelimelerinin birleşiminden meydana gelen "diğerkâm", kişinin kendi yararını düşünmeden başkalarına yararlı olmaya çalışması anlamına gelir. Başkalarının iyiliğini isteme, onlara faydalı olmaya çalışma, kendinden evvel diğer ihtiyaç sahiplerine öncelik verme, başkalarının hakkını kendinden önce düşünme gibi anlamlara da gelen diğerkâmlığa özgecilik ya da fedakârlık da denir. Diğerkâmlığın en önemli özelliği karşılık beklememektir.

Diğerkâmlığın karşıtı bencilliktir. Bencilik ise kişinin sadece kendini düşünmesi, şahsi menfaatlerini her şeyin üstünde tutması demektir. Bencil kişiler sadece kendilerine değer verir. Bunun kökünde ise diğer insanları küçük görmek saklıdır. İşte diğerkâmlık bu durumun tam tersidir. Karşılık beklemeden iyilik yapmak, insanların işlerine yardım etmek ve bunu da sanki kendi işiymiş gibi yapmaktır. Kısacası diğer insanları kendine tercih etmek demek olan diğerkâmlık insanlar arasında sevginin yayılmasını sağlayan en kuvvetli ahlâki özelliklerdendir.

Kurtuluş diğerkâmlıktadır

Fedakârlık yapmak ve bencillikten uzak durma konusunda Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayet vardır. Mesela, Haşr sûresinde Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: "Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile

onları nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir." [Haşr, 9] Yine bir başka ayet-i kerimede ise Allah Teâlâ "Sevdiğiniz şeylerden [Allah yolunda] harcamadıkça gerçek iyiliğe ulaşamazsınız. Her neyi infak ederseniz, şüphesiz Allah onu bilir." [Al-İmrân, 92] buyurarak sevdiğimiz eşyalardan başkalarına vermemiz gerektiğini vurgulamaktadır. Hem böylece geçici dünya hayatına bağlanmamış ve hiçbir eşyaya da değerinden fazla sevgi duymamış oluruz.

Peygamber Efendimizin -sallallahu aleyhi vesellem- hayatı aslında bir diğerkâmlık örneğidir. Bir ömür insanlığın faydası için didinen, onların ahiret mutluluğuna ermesi için elinden gelen her şeyi yapan, eline geçen mal ve mülkü hemen ihtiyaç sahiplerine dağıtan Efendimiz, ümmetine karşı son derece şefkatli ve merhametliydi. Bir hadis-i şeriflerinde "Sizden biriniz kendisi için istediğini mümin kardeşi için de istemedikçe [kâmil manada] iman etmiş olmaz." buyurarak yardımlaşma ve fedakârlık ahlâkının tüm topluma yayılması gerektiğini anlatmıştır.

Nasıl diğerkâm oluruz?

Diğerkâmlığın özünde bencil olmamak ve yaratılmışları sevmek vardır. Kaldı ki her insan bir şeye muhtaçtır ve tüm isteklerini tek başına karşılayamaz. Bu sebeple insan elinde imkân olduğu zaman bu imkânın olmadığı insanların da var olduğunu düşünmeli ve kendini onların yerine koymalıdır. "Tok açın halinden anlamaz" atasözü boşuna söylenmemiştir. Başkalarının yoksunluk halindeki duygularını anlamaya çalışmak kişinin fedakâr olmasına katkı sağlar. Ayrıca dünya hayatı lütuf ve kahr arasında geçen bir süreçtir. Bir gün yardım edebilecek durumda olsak başka bir gün yardıma muhtaç hale gelebiliriz. Bu sebeple diğer insanları düşünmek ve onların yaralarını sarmak gerekir. Hem insan başkalarına yardım ettikçe mutlu olur, kişiliği gelişir. ■